

PREGĂTIREA PROFESIONALĂ ȘI INSTRUIREA INTELLECTUALĂ A MEMBRILOR C.C. AI P.C.R. ÎNTRE ANII 1945-1989

Sorin ENE

Resumée

Le systém communiste a été conduit par des activistes supérieurs de l'hierarchie du parti, qui formé une nouvelle classe politique -la „nomenklature”. Parmi les fors de la conduite communiste, il y a avait le Comité Central du Parti Communiste Roumain (P.C.R.), qui, théoretiquement, a dirigé l'activite politiques entre les congrés, mais, en realité, il a eu un rôle decoratif. Les membres du C.C. du P.C.R., par leurs votes, ont y décisivement approuvé toutes les décisions des leaders communistes, comme s'ils étaient des soldats très obeissants.

Les permanents du parti, ayant ou non des études, ont tellement agi, pour ramasser et retenir pous toujours, des nombreux privilegès, issus des leurs positions en hierrarchie. Pour ça, ils sont également coupables au devant de l'histoire. L analyse statistique des fiches personnelle de ces activistes (1215) relève que plusieurs n'ont pas eu des études superieurs d'État (approximativement 42%) et beaucoup d'entre eux avaient des „études supérieurs du parti”, sans avoir un base réelle d'instruction écolière.

Perceperea neutră și în totalitate a sistemului comunist nu este doar o datorie de memorie față de victimele totalitarismului, ci și o „condiție sine qua-non a reușitei perioadei postcomuniste”, pentru că nu se poate reconstrui un nou și solid edificiu al societății decât pe un teren explorat științific și „deminat în totalitate”¹ de prejudecăți și mituri.

Jean François Soulet, în lucrarea *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, opinează că „societățile postcomuniste construite pe eclipsa totală a unui trecut al ororii sunt societăți în esență imorale”².

Avându-se în vedere rolul politic conducător în întreaga societate a partidului comunist, se impune analizarea mecanismelor de organizare și funcționare a acestuia, în special a forurilor sale conducătoare, care hotărau, aplicau și controlau punerea în aplicare a deciziilor. În acest sens este relevantă afirmația liderului Nicolae Ceaușescu, în cadrul cuvântării ținute la ședința plenară a Comitetului Central (C.C.) din 22 martie 1965, când a fost ales prim-secretar al C.C. al Partidului Muncitoresc Român (P.M.R.): „ ...Nu trebuie să fie un domeniu de activitate în care să nu fie hotărât la Comitetul Central și Biroul politic, să nu fie domeniu de activitate unde organele de partid să nu exercite control asupra felului în care se aplică în viață hotărârile adoptate”³.

Pe acest fond, apariția lucrării *Membrii C.C. al P.C.R. 1945-1989. Dicționar* (urmare a utilizării documentelor mai multor arhive și biblioteci⁴) este de natură să faciliteze studierea trecutului printr-o abordare statistică a analizei sistemului comunist. Datele cuprinse în acest dicționar fac referiri nu numai la activitățile și funcțiile de partid și de stat ale activiștilor de rang superior („aparataci”⁵), ci și la gradul de pregătire profesională și instruire intelectuală a celor care, în virtutea apartenenței la Comitetul Central - organul de conducere al P.C.R. între congrese (conform statutului partidului⁵) – și-au dat girul politicii promovate de liderii naționali comuniști (Gheorghe Gheorghiu-Dej și Nicolae Ceaușescu).

Prin practica uzuală a aprobării în unanimitate de voturi a propunerilor, în fapt a deciziilor, Secretariatul C.C. (adevăratul centru de putere în partid și în stat, format din anturajul restrâns al liderilor naționali)⁶, i-a transformat, în fața istoriei, pe membrii C.C. în copărtași la inițierea și aplicarea diverselor hotărâri politice care au avut urmări negative asupra societății românești în ansamblul ei. Aceasta rezultă din faptul că, în conformitate cu statutul P.C.R., membrilor C.C. le revenea responsabilitatea conducerii organelor de partid și de stat, în perioada dintre congrese, deci în cea mai mare parte a timpului.

Cu privire la aprecierea vinovăției membrilor elitei politice comuniste în afectarea cursului istoric al societății, s-ar putea obiecta că cei în cauză nu au fost în măsură să se opună sistemului, deoarece principiul

¹ J.F. SOULET, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iași, Ed. Polirom, 1989, p. 8.

² *Ibidem*.

³ *Membrii C.C. al P.C.R. 1945-1989. Dicționar*, Ed. Enciclopedică, București, 2004, p. 57.

⁴ *Ibidem*, p. 57.

⁵ *Ibidem*, p. 7.

⁶ *Ibidem*, p. 9.

„democrației interne” funcționa doar în teorie, acesta nefiind aplicat și în practică⁷, cadru în care C.C-ul s-a transformat într-un organ decorativ, menit să salveze aparențele unei conduceri colective.⁸

Totodată, membrii C.C. s-au comportat ca adevărate marionete politice, fără minte și suflet în aprecierea consecințelor statutului lor, dar utilizând mâinile, cu care aplaudau și votau la comandă, conform regiei propagandistice. În mâinile membrilor C.C., care au aprobat și votat hotărârile liderilor, s-a aflat și destinul întregului popor, iar dacă aceștia au ales obediența, înseamnă fie că s-au complăcut (carieriști), fie că au crezut că fac bine ceea ce fac (dogmatici). În ambele cazuri, însă, nomenclaturii români sunt vinovați pentru efectele nefaste generate de sistem, iar acest lucru este relevant, cu atât mai mult cu cât, în alte țări ale lagărului comunist, a existat voință politică pentru reforme, pentru adaptarea sistemului la condițiile naționale concrete existente și nu neapărat a modelului dogmatic stalinist. De asemenea, prin comportamentul lor, membrii C.C. al P.C.R., prin contagiune organizațională, au dat tonul și exemplul de urmat celorlalți membri ai nomenclaturii, mai mici în ierarhie, dar care contribuiau eficient la aplicarea în practică a hotărârilor politice luate la nivel înalt.

Din aceste considerente, analiza calității factorului uman al membrilor C.C. al P.C.R., este un aspect important în înțelegerea și aprecierea mecanismelor de organizare și funcționare a sistemului. Numărul membrilor C.C. al P.C.R. a evoluat crescător. De la 35 de membri la începutul perioadei analizate (aleși la Conferința Națională din octombrie 1945, din care 8 supleanți), la 466 de membri la sfârșitul acesteia (aleși la Congresul al XIV-lea, din care 186 supleanți). Pe parcursul a 10 alegeri (o conferință națională și 9 congrese) au fost aleși 2.460 de membri, din care 871 supleanți⁹. Dicționarul menționat prezintă doar 1215 de fișe personale, în ordine alfabetică¹⁰, diferența fiind dată de faptul că mulți dintre membrii C.C. erau realeși pe parcursul a mai multor congrese¹¹, alții erau cooptați sau excluși, iar cel puțin o treime din total trebuia în mod obligatoriu înnoită cu ocazia fiecărui congres, începând cu anul 1974.¹² Această creștere treptată în timp a numărului membrilor C.C. al P.C.R. reflectă sporirea numărului membrilor de partid din România, dar, în opinia autorilor dicționarului, tendința menționată era astfel justificată de conducerea partidului, din interese de propagandă, deoarece rolul C.C. era numai formal, context în care numărul membrilor săi nu conta.¹³

În general, instrucția intelectuală și pregătirea profesională a membrilor C.C. al P.C.R. nu se situau la nivelul solicitat de rolul de elită politică aflată la conducerea societății, mai ales în perioada dejistă. Mulți dintre aceștia aveau ca bagaj de cunoștințe teoretice doar școala elementară ori generală, la care s-a adăugat ulterior o școală de ucenici sau școala de meserii ori profesională. În perioada ceaușistă, se constată o preocupare pentru îmbunătățirea dosarului de cadre în ceea ce privește studiile, ca o condiție a păstrării funcțiilor ori promovării. Astfel, tot mai mulți dintre noii membri ai C.C. au studii superioare, comparativ cu vechii membri de partid. Tot mai mulți activiști cu pregătire profesională industrială figurează în dosarul de cadre ca absolvenți de liceu și facultăți de stat, majoritatea la formele seral sau fără frecvență. Unii membri de partid au absolvit facultățile din cadrul Academiei de partid „Ștefan Gheorghiu” (din 1966 Universitatea de Științe Social-Politice „Ștefan Gheorghiu”) iar o parte dintre aceștia și-au echivalat studiile superioare politice cu cele de stat, prin examene de diferență¹⁴.

Diferența de pregătire profesională între membrii C.C. al P.C.R. în perioada dejistă (1945-1965) și cei din perioada ceaușistă constatată din analiza fișelor biografice a acestor nomenclaturști poate fi pusă atât pe seama posibilităților inegale dintre generații în ceea ce privește accesul la educație, cât și datorită pozițiilor diferite ale conducerii partidului comunist față de intelectualitate.

Astfel în prima perioadă, sub influența implementării tradiției sovietice, s-au manifestat vizibil prejudecăți antiintelectuale, conform cărora toți intelectualii, inclusiv cei comuniști, erau priviți cu neîncredere și suspectați ca fiind potențiali instigatori la tulburări și critici la adresa status-quo-ului instituit prin concepția dogmatică despre lume și viață. Acest lucru s-a datorat credinței că partidul comunist încorporează conștiința de clasă a proletariatului industrial, orice altă concepție fiind periculoasă și reacționară.¹⁵ Poziția antiintelectuală a liderilor comuniști români are rădăcini mult mai vechi, V.I. Lenin fiind cel care afirma despre „pătura intelectualității” că este un „ putregai liberal”, care „ a trădat cauza

⁷ *Ibidem*, p.22.

⁸ *Ibidem*, p.9.

⁹ *Ibidem*, p. 21.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 635-662.

¹¹ Gh. BOLDUR-LĂȚESCU, F.L. IORGA, *Genocidul comunist în România*, vol. IV, București, Ed. Albatros, 2003, pp. 73-83.

¹² *Membrii C.C. al P.C.R. Dicționar*, p. 48.

¹³ *Ibidem*, p.21.

¹⁴ *Ibidem*, p.48.

¹⁵ VI. TISMĂNEANU, *Reinventarea politicului. Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel*, Iași, Ed.Polirom, 1997, p. 67

muncitorimii”, cel în cauză proiectând introducerea controlului asupra intelectualității și subordonarea acesteia sarcinilor revoluției. În mod sugestiv, V.I.Lenin îi scria la 15 septembrie 1919 scriitorului Maxim Gorki că intelectualitatea „nu este creierul națiunii, ci un rahat” iar asta în condițiile în care liderul comunist sovietic, avocat de profesie, își declină în fișele de cadre profesia de „scriitor”, deci intelectual.¹⁶ Disprețul lui Lenin față de intelectuali a fost preluat de sistem, astfel încât socialismul a fost considerat drept un „sistem fundamental antiintelectual” de către opoziții sovietici¹⁷. Andrei Jdanov, unul dintre apropiații lui Stalin, în ultimii săi ani de viață s-a dedicat unei necruțătoare lupte împotriva „deviațiilor burgheze” ale intelectualității sovietice, inducând o adevărată teroare în lumea culturii din U.R.S.S.. Ulterior, ideile sale au fost adoptate și susținute cu înverșunare de noile democrații populare din Europa de Est.¹⁸

Posibil nemulțumit de luptele fracționiste dintre comuniștii români, I.V.Stalin a inaugurat trăsătura caracterului muncitoresc al partidului comunist din interior, în perioada 1934-1938, când majoritatea liderilor din partidul exterior și-au încetat existența fizică, iar această ramură comunistă, datorită epurărilor din U.R.S.S. a dispărut până în anii războiului. Din această perioadă și până la 23 august 1944, în conducerea P.C.d.R. nu s-au mai regăsit intelectuali, aceștia primind roluri de susținători în presă și de teoreticieni. Stalin a așezat în fruntea partidului din interior lideri tineri, fără prea multă cultură, muncitori din producție, foști ucenici și calfe¹⁹. Astfel, în anii treizeci, s-a inaugurat o nouă politică de cadre, muncitorească, pe care Gheorghe Gheorghiu-Dej o va continua, propulsând, alături de oameni capabili și cvasi- ori semianalfabeți, „dar cu origine sănătoasă, incapabili de a-și depăși condiția antiintelectuală inițială”²⁰.

Se poate afirma că a fi un lider comunist intelectual în perioada 1945-1965 era echivalent cu un handicap organizațional sever, cu o adevărată problemă periculoasă pe linie de cadre, exemplele Marcel Pauker (acuzat de fracționism și asasinat din ordinul lui Stalin) și Lucrețiu Pătrășcanu (asasinat din ordinul lui Dej) fiind elocvente ca modele negative de lideri.

Din aceste motive, nu este de mirare existența unui mare număr de membri ai C.C. cu studii reduse, care, cu școala elementară sau cu cea profesională au ajuns miniștri (ex. Sencovici Alexandru - ministrul Industriei Bunurilor de Consum între 1959-1961)²¹. Alți membri ai C.C., ulterior lansării în politică, pornind de la acest nivel redus de școlarizare, și-au continuat studiile, obținând diplome de natură să ateste un salt calitativ în pregătire, însă acestea, chiar dacă relevau parcurgerea tuturor nivelurilor de învățământ, nu în toate cazurile reflectau și progresul real înregistrat în domeniul instruirii personale.

Unii dintre cei care au inițiat astfel de demersuri au reușit să treacă peste etape obligatorii, lipsindu-le dintre studii cele liceale, fișa personală a Elenei Ceaușescu fiind elocventă în acest sens, pentru o absolventă de 3 clase primare (ulterior ajunsă doctor, inginer în chimie²², aceasta nu a știut însă să pronunțe corect dioxidul de carbon-CO₂- ci „codoi”). În alte situații, membri ai C.C. fără studii liceale, fără satisfacerea stagiului militar și fără absolvirea unor școli militare de profil, primesc grade militare de ofițeri, așa cum este cazul lui Emil Bobu²³ și Ilie Ceaușescu²⁴, ultimul ajungând general-locotenent și doctor în științe istorice.

Unii dintre vechii membri ai C.C. au fost însă absolvenți de studii superioare în perioada interbelică, aceștia fiind intelectuali autentici, ca de exemplu: Vijoli Aurel, doctor în științe economice și juridice²⁵, Pătrășcanu Lucrețiu, doctor în științe economice²⁶, Malinschi Vasile, doctor în științe economice²⁷, Maurer Ion-Gheorghe, doctor în drept²⁸, Constantinescu Miron, doctor în filologie²⁹. Alți membri ai C.C. care și-au completat studiile în perioada dejistă sunt: Cazacu Virgil³⁰, Bobu Emil (mai sus amintit), Guină Nicolae³¹ etc. Alții dintre aceștia și-au echivalat studiile prin examene de diferență: Dindere Gheorghe³², Drăgan Constantin³³ etc.

¹⁶ Lavinia BETA, *Psihologie politică. Individ, lider, mulțime în regimul comunist*, Iași Ed.Polirom, 1998, p. 97.

¹⁷ *Ibidem*, p. 98.

¹⁸ J.F. SOULET, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Iași, Ed. Polirom, 1989, p. 8.

¹⁹ V. FRUNZĂ, *Istoria stalinismului în România*, București Ed. Humanitas, 1990, pp. 55-56.

²⁰ *Ibidem*, p.58.

²¹ *Membrii C.C. al P.C.R. Dicționar*, p. 533.

²² *Ibidem*, pp. 138-139.

²³ *Ibidem*, pp. 102-103.

²⁴ *Ibidem*, pp. 139-140.

²⁵ *Ibidem*, pp. 617-618.

²⁶ *Ibidem*, pp. 456-457.

²⁷ *Ibidem*, pp. 370-371.

²⁸ *Ibidem*, p.385.

²⁹ *Ibidem*, pp. 174-175.

³⁰ *Ibidem*, pp. 130-131.

³¹ *Ibidem*, p. 304.

³² *Ibidem*, p. 304.

³³ *Ibidem*, p. 213.

Schimbarea atitudinii față de intelectualitate și învățământ în general, s-a datorat transpunerii în practică a tezelor promovate la Congresul al IX-lea din iulie 1965 de către noul lider național, Nicolae Ceaușescu, care, interesat de dezvoltarea industrială a țării, afirma că dezvoltarea și perfecționarea continuă a învățământului reprezintă un obiectiv important al politicii partidului. Iată câteva dintre direcțiile politicii în domeniul învățământului, de care s-a ținut cont în selectarea viitorilor membri ai C.C. :

- „ Învățământul din țara noastră joacă un rol important în ridicarea nivelului cultural și de conștiință al întregului popor”.

- „Nivelul actual al societății noastre impune ridicarea pe o treaptă și mai înaltă a cunoștințelor de cultură generală, științifice și tehnice ale tuturor cetățenilor patriei”.

- „ Va cunoaște o largă dezvoltare învățământul profesional... până în 1970 vor fi pregătiți peste 310.000 de muncitori calificați...ministerele și întreprinderile vor lua măsuri pentru reorganizarea învățământului seral și fără frecvență”.

- „ Un accent deosebit va trebui să se pună pe învățământul superior tehnic și economic”.

- „În vederea îmbunătățirii condițiilor de studiu ale oamenilor muncii, va trebui să se extindă învățământul seral și fără frecvență, mediu și superior.

- „ se va pune accentul pe formarea de cadre științifice în matematică, fizică, chimie, biologie, științe tehnice, economice și alte domenii ³⁴.

Astfel, în baza acestui semnal politic, vor fi pregătiți noi activiști de partid dintre care vor fi selectați membri ai C.C. în special cu studii superioare tehnice (ingineri, matematicieni, chimiști, fizicieni) și economice.

Prelucrarea celor 1215 fișe personale ale dicționarului membrilor C.C. relevă următoarele aspecte tematice :

- a. 161 de fișe (13%) nu conțin elemente referitoare la studiile de stat urmate de subiecți, iar 84 (6%) nu fac trimiteri la pregătirea profesională ale titularilor, aspect de natură să afecteze analiza statistică a acestor fișe și extragerea unor concluzii tematice finale, până la completarea acestora (în primul caz sunt interpretate 87% din fișe, iar în al doilea caz 94%);
- b. 365 de fișe relevă numărul membrilor clasei muncitoare (din care 83 din „ vechea gardă”-aprox. 22%), 43 fac referiri la maiștri și ajutoari de maiștri (3 din perioada 1945-1965), 83 de fișe (din care 6 din perioada dejistă) fac trimitere la tehnicieni și muncitori cu înaltă calificare (mecanici de locomotivă și de avion, montatori de locomotive). Total proletari : 491 (aprox. 40%), dintre care din „ vechea gardă” doar 92 (aprox. 19%);
- c. din 24 de fișe (2%) descriu muncitorii agricoli, țărani și mecanizatorii (angajații C.A.P-urilor, S.M.A-urilor și I.A.S-urilor), din care 1 până în 1965. Numărul foarte mic de țărani, comparativ cu cel al proletariatului industrial ar putea fi justificat prin faptul că țărănimea nu conta în ceea ce privește gradul de îndoctrinare ideologică, aceasta fiind percepută ca o clasă socială cu un grad redus de conștiință revoluționară (în anii de început ai comunismului țărănimea înstărită a fost percepută ca un dușman de clasă)³⁵.
- d. În total, numărul membrilor C.C. ai P.C.R. fără studii superioare este de cel puțin 515 persoane adică minim 42% din total (30% muncitori, 10% tehnicieni și maiștri și 2 % muncitori agricoli și țărani cooperatori), din care 93 sunt din perioada dejistă.

Ca repartiție pe meserii, membrii C.C. proveniți din rândul simplilor muncitori erau : strungari (61), lăcătuși (60), croitori/confecționeri (28), electricieni (22), ajustori (22), tâmplari/ dulgheri (14), tipografi (13), filatori (12), mineri (12), țesători (11), turnători (11), mecanici (10), muncitori forestieri (9), muncitori textiliști (8), sudori(7), cazangii (5), instalatori (4), zidari (4), mecanici auto (4), muncitori necalificați (4), tinichigii (3), frezori (3), tăbăcari/ind. pielăriei (3), forjori (2), oțelari (2), electromecanici (2), fierari (2), sculeri-matrișeri (2), tricoteze (2), bobinatori (2), muncitori în industria alimentară (2), etc. Se observă că cei mai mulți proveneau din industria grea, în special strungari și lăcătuși³⁶.

În categoria tehnicienilor și muncitorilor cu înaltă calificare se regăseau: muncitori agricoli (19), chimiști/laboranți/ operatori (10), montatori de locomotive (10), mecanici de locomotivă (8), textiliști (5), mecanici (3), constructori (3), forestieri (2), proiectanți (2), veterinari (2), horticoli (2), muncitori în industria alimentară (2), mecanici de aviație (1), etc. cei mai mulți dintre aceștia desfășurându-și activitatea de bază în domeniile agro-zootehnic, C.F.R. și chimie.

³⁴ *Congresul al IX-lea al P.C.R.*, București, Editura politică, 1965, p. 59-63.

³⁵ Lavinia BETEA, *Psihologie politică. Individ, lider, mulțime în regimul comunist*, Iași, Ed. Polirom,2001, p. 70.

³⁶ *Ibidem*, p. 101.

În ceea ce privește maiștrii/ ajutorii de maiștri, repartitia era următoarea: mecanici (8), textiliști (8), prelucrători prin așchiere (5), metalurghi (4), mineri (4), mecanici agricoli (3), maiștri agricoli (2), maiștri în industria încălzimintei (2) etc.

- e. un alt segment important îl forma intelectualitatea tehnică, respectiv inginerii și subinginerii, în număr de 301, conform fișelor prelucrate (din care 8 din vechea generație), adică cel puțin 24% din totalul membrilor C.C., deci un sfert.

Clasificarea acestora era următoarea: mecanici (62), agronomi și zootehniști (44), chimiști (38), electrotehniști (24), metalurghi (20), mineri (18), petroliști (13), textiliști (12), construcții și utilaje de construcții (11), electromecanici (11), constructori mașini (8), silvici (7), ceferiști (6), electroniști (5), mecanici agricoli (4), energeticieni (3), constructori navali (3), ingineri în industria lemnului (3), horticoli/viticoli (2), constructori de avioane (1) etc.

- f. Se observă că muncitorii, țărani și intelectualitatea tehnică (inginerii) formau cel puțin 66% (două treimi) din totalul membrilor C.C. al P.C.R.
- g. Ofițerii se regăsesc în număr de 27 (2%), iar funcționarii în număr de 4;
- h. Restul membrilor C.C. era format teoretic din intelectuali, însă, în realitate intelectualii autentici erau mai puțini la număr, avându-se în vedere predispoziția unor activiști de a urma studii superioare nu din plăcere și motivație intrinsecă, ci din dorința subiectivă, carieristă, de a-și îmbunătăți șansele la păstrarea funcției sau la avansare, sens în care nu puteau fi decât favorizați la susținerea examenelor, datorită sistemului politic care controla domeniul învățământului. Acest lucru se observă în tendința multora dintre cei care au absolvit facultăți de a nu practica în domeniul studiat. Astfel, din 125 de absolvenți de facultăți pe profil economic, doar 53 figurează ca economiști și contabili; din 54 de absolvenți de drept, doar 28 apar ca juriști și avocați; din 31 de absolvenți de filologie, doar 15 erau profesori, iar exemplele pot continua.

O altă de absolvenți de studii superioare de stat o reprezentau acei nomenclaturisti care, ulterior absolvirii studiilor superioare în sistemul învățământului politic, și-au „echivalat” studiile. Astfel de „intelectuali” erau însă pregătiți mai mult din punct de vedere politico-ideologic, decât științific (datorită numărului mare de ore de specialitate politică prevăzute în programele facultăților Academiei „Ștefan Gheorghiu”, comparativ cu timpul alocat pregătirii științifice), context în care este greu de crezut că nivelul de cunoștințe teoretice se ridica la același nivel cu cel al absolvenților unei facultăți de stat similare ca profil.

Din categoria membrilor C.C. al P.C.R. cu studii superioare altele decât tehnice, respectiv 242 (aprox. 20% în total) se remarcă: profesori/profesori universitari (72), economiști/contabili (53), juriști/avocați (28), scriitori (16), medici (16), învățători (12), fizicieni (7), matematicieni (4), arhitecți (2), compozitori (2), actorii, pictorii, sociologii și geologii (câte 1). Dacă la acești membri ai C.C. al P.C.R. adăugăm și inginerii, rezultă un total de 543 de absolvenți de facultate (aprox. 44,7%). Din categoria celor cu studii superioare, 25 de membri ai C.C. au două facultăți (aprox. 2% din total), iar 3 au trei facultăți (Zoe Dumitrescu-Buşulenga³⁷, Nicolae Ecobescu³⁸ și Ștefan Kiss³⁹). Se remarcă 30 de activiști (aprox. 2,5% din total) care au absolvit studii superioare în străinătate (28 în U.R.S.S., 1 în Ungaria și 1 în Germania), precum și 5 ofițeri absolvenți a unor înalte studii militare în U.R.S.S.

Referitor la doctorii în științe, situația era următoarea: 117 activiști cu doctorate în România (aprox. 10% din total și jumătate din cei cu studii superioare), 15 cu doctorate în străinătate (11% în U.R.S.S., din care 2 cadre militare, 3 în Franța și 1 în Germania). De asemenea 39 de activiști (aprox. 3% din total) au obținut titluri de doctori în cadrul facultăților Academiei „Ștefan Gheorghiu”, 7 membri ai C.C. au două doctorate (Ceuşescu Ilie, mai sus prezentat, Ceterchi Ioan⁴⁰, Gabrian Valer⁴¹ etc.), iar 15 (aprox. 1% din total) au și docența (Bălan Ștefan⁴², Bărbulescu Nicolae⁴³, Buzdugan Gheorghe⁴⁴ etc.). Dicționarul membrilor C.C.al P.C.R. face referire la mai mulți doctoranzi, în diverse perioade de timp, fără a rezulta dacă în perioada analizată au obținut sau nu titlul de doctor în științe.

La polul opus se aflau membrii C.C. cu școala elementară sau școala generală, respectiv 46 de persoane (aprox. 4% din total), dintre care 22 din perioada 1945-1965, după cum urmează :

³⁷ Membrii C.C. ai P.C.R., 1945-1989. Dicționar, p. 245.

³⁸ *Ibidem*, pp. 249-250.

³⁹ *Ibidem*, p. 350.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 145.

⁴¹ *Ibidem*, p. 277.

⁴² *Ibidem*, p. 89.

⁴³ *Ibidem*, pp. 90-91.

⁴⁴ *Ibidem*, pp. 123-124.

- cu 3 clase: 1 (Ceaușescu Elena, anterior prezentată și care nu figurează ca având studii liceale)
- cu 4 clase : 14 (Ceaușescu Nicolae⁴⁵, Barna Ioan⁴⁶, Levin Mișă⁴⁷, etc.)
- cu 5 clase: 5 (Badea Dumitru⁴⁸, Bejan Dumitru⁴⁹, etc.)
- cu 6 clase: 3 (Bayerle Iosif⁵⁰, etc.);
- cu 7 clase: 9 (Berzervițchi Dumitru⁵¹, etc.)
- cu 8 clase: 2 (Barbu Floarea⁵² și Petre Constantin⁵³);
- cu 10 clase: 1 (Matei Ștefan⁵⁴);
- cu „școala generală” (posibil 7-8 clase): 11 (Stanciu Maria⁵⁵, Tomescu Vasile⁵⁶).

O altă categorie tematică era reprezentată de absolvenții școlilor profesionale (de ucenici, de meserii, de arte și meserii), în număr de 54 de persoane, adică aprox. 4,5% din total (Apostol Gheorghe⁵⁷, Luca Vasile⁵⁸, Sălăjan Leontin⁵⁹). În concluzie, cca. 8,5% din numărul membrilor C.C. aveau un nivel scăzut și foarte scăzut de instruire intelectuală (școala elementară, școala generală, școala profesională).

Cu pregătire medie, liceală, apar în fișe 80 de membri ai C.C. (15 din perioada 1945-1965), aproximativ 6,6% din total, dintre care:

- liceu, fără declararea profilului: 48
- liceu teoretic: 11
- liceu industrial : 5
- liceu agricol : 5
- liceu agro-industrial: 3
- liceu economic: 3
- liceu textil: 3
- liceu chimic: 1
- liceu reformat: 1

Dintre aceste licee, cele cu profil teoretic și economic asigurau un nivel mai ridicat al instruirii intelectuale. În categoria absolvenților de școli tehnice postliceale se regăsesc 36 de persoane (aprox. 3%), 1 de școli de mecanici de locomotivă, iar 58 (aprox. 4,8%) de școli de maiștri. Ca absolvenți de școli normale/pedagogice se regăsesc 10 persoane. Cu pregătire militară figurează: 24 de absolvenți de școli militare de ofițeri, 2 de școli de subofițeri, 7 ai Academiei „Arme Întrunite” și 18 ai Academiei Militare. Unii membri ai C.C. erau absolvenți de instituții de învățământ artistic (Conservator: 2, Academia de Arte Frumoase: 2, Institutul de Arte Plastice: 1, Institutul de Artă Dramatică: 1, Institutul de Arhitectură: 2).

Pentru că unele fișe personale sunt incomplete, nu putem risca să tragem concluzii cu privire la corelațiile dintre nivelul de pregătire intelectuală și profesională și comportamentul politic al membrilor C.C. al P.C.R. (grad de obediență, participare la luarea și implementarea deciziilor etc.). La prima vedere, pare totuși surprinzător (în pofida percepției sociale) numărul mare de absolvenți de facultăți, cel puțin 45% comparativ cu numărul mic de absolvenți de școli elementare, de liceu, de școli tehnice și de școli de maiștri precum și de școli militare). Astfel, nu putem afirma că, în marea majoritate, membrii C.C. al P.C.R. aveau un grad scăzut de instruire intelectuală, respectiv școala elementară și profesională, așa cum opinează autorii dicționarului⁶⁰. Este posibil ca această opinie să se bazeze pe faptul că, într-adevăr, mulți nomenclaturiști aveau la bază școlile profesionale (de ucenici), dar ulterior acest nivel a fost depășit prin absolvirea de studii universitare.

De asemenea, din punct de vedere al calității cercetării, percepția despre activiștii din categoria celor cu studii superioare (număr și calitate) nu trebuie să fie afectată, ca urmare a aprecierii lor prin prisma „exemplului” dat de conducerea bicefală de partid și de stat în domeniul pregătirii intelectuale, respectiv soții

⁴⁵ *Ibidem*, pp. 141-142.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 85.

⁴⁷ *Ibidem*, pp. 362-363.

⁴⁸ *Ibidem*, p. p.79.

⁴⁹ *Ibidem*, pp. 94-95.

⁵⁰ *Ibidem*, pp. 85-86.

⁵¹ *Ibidem*, pp. 96-97.

⁵² *Ibidem*, p. 84.

⁵³ *Ibidem*, p. 464.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 384.

⁵⁵ *Ibidem*, p. 543.

⁵⁶ *Ibidem*, p. 579.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 74.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 365.

⁵⁹ *Ibidem*, pp.528-529.

⁶⁰ *Ibidem*, p.58.

Ceaușescu, care au transformat în derizoriu calitatea de om de știință, inclusiv în ultimele clipe ale vieții (trimiterea făcută de Elena Ceaușescu la „colegii” ei, „intelectualii”).

În perspectivă, datorită faptului că aproximativ 13% dintre fișele prezentului dicționar nu conțin date despre studiile de stat urmate de titulari, pe parcursul apariției unor date noi și a completării și îmbunătățirii conținutului acestora⁶¹, există posibilitatea ca numărul membrilor C.C. cu studii superioare să mai crească peste actualul procent de 45% (spre sau chiar peste 50%). În această eventuală situație am putea concluziona că nu numai nuliții (analfabeți și semianalfabeți) din conducerea partidului și statului comunist (care își datorau cariera și privilegiile sistemului) au decis în sens negativ soarta societății românești, ci și intelectualii care, prin formație și gândire, ar fi trebuit să se implice în reformarea din interior a sistemului politic. În contextul menționat, ar trebui să reconsiderăm rolul politic al intelectualității în implementarea sistemului comunist din România, deoarece, spre deosebire de țara noastră, în alte țări estice (unele cu tradiții culturale și comuniste mult mai puternice decât la noi) au existat intelectuali nomenclaturişti care au militat pentru impunerea unor soluții alternative (Cehoslovacia, Polonia, Ungaria), nu numai în vederea desovietizării țărilor lor, ci și destalinizării sistemului.

Totuși, în aprecierea rolului politic al intelectualității comuniste românești, trebuie făcută distincția între adevărații intelectuali și pseudointelectuali, sens în care sunt relevante studiile politologului Vladimir Tismăneanu, care în lucrarea *Stalinism pentru eternitate. O istorie a comunismului românesc*⁶², prezintă amănunte din interiorul fostei caste nomenclaturiste, precum și o listă cu bibliografiile a 28 de nomenclaturişti⁶³. În această lucrare, autorul abordează și aspecte legate de rolul și reacțiile intelectualilor români, în diferite etape ale implementării sistemului comunist (destalinizarea promovată de Hrușciiov⁶⁴, pseudoliberalizarea inițiată de Dej și continuată un timp de Ceaușescu, restalinizarea promovată de cel din urmă, susținerea cultului personalității). Prezintă interes în acest sens înlăturarea din C.C., în anul 1984, a ultimilor intelectuali de prestigiu, cu ocazia celui de-al XII-lea Congres al P.C.R. (Eugen Jebeleanu, George Macovescu, Mihnea Gheorghiu)⁶⁵ și folosirea mecanismului cultului personalității ca trambulină de lansare de către pseudointelectuali⁶⁶, fapt care a determinat impunerea sistematică a unor false elite (erzaț de elite) și repudierea elitei valorilor⁶⁷.

Astfel, în analiza tematică a inteligenței românești, se impune cercetarea amănunțită a biografiilor elitei partidului comunist în vederea decelării adevăraților intelectuali de pseudointelectuali (produși prin politica de cadre a P.C.R. sau ratați din prima categorie), ultimii fiind cu mult mai obedienți în implementarea sarcinilor specifice și în susținerea sistemului, a cărui ierarhie au urcat-o treaptă cu treaptă, cu prețul imoralității lor. Cât privește membrii C.C cu pregătire redusă și medie (55% din totalul fișelor complete), lucrurile par mai simple în aprecierea modului în care au servit regimul: aceștia, spre deosebire de intelectuali, nu mai aveau altă șansă de afirmare socio-profesională decât în interiorul sistemului politic care le asigura privilegiile (inclusiv opțiunea de a se școlariza la nivel înalt fără prea mari eforturi) contra obedienței lor. Părăsirea statutului de nomenclaturişti, din cauze imputabile acestora, ar fi putut atrage statutul de paria al societății, odată cu revenirea la „munca de jos”, motiv pentru care procesele de conștiință erau inutile în activismul politic desfășurat.

Indiferent de pregătirea intelectuală și profesională a membrilor C.C. al P.C.R., se poate aprecia că resorturile care i-au motivat pe aceștia în activitatea depusă în slujba sistemului au fost cele legate în primul rând de privilegiile materiale și de statutul social de care au beneficiat (atât în activitate, cât și ca pensionari), nefiind excluse nici cele ideologice.

⁶¹ *Ibidem*, p. 48.

⁶² VI. TISMĂNEANU, *Stalinism pentru eternitate. O istorie a comunismului românesc*, Editura Polirom, Iași, 2005.

⁶³ *Ibidem*, pp. 291-305.

⁶⁴ *Ibidem*, pp. 185-188.

⁶⁵ *Ibidem*, pp. 244-245.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 249.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 251.